

Fråga 1: Utrikespolitik i Korea, Japan & Kina 1840-1914

Korea

Korea var vid mitten av 1800-talet ett väldigt isolerat land, och den enda egentliga kontakt man hade med omvärlden var genom de årliga tributmissionerna till Kina. Fransmän försökte år 1866 bestraffa Korea för att ha avrättat franska präster i landet, men misslyckades liksom amerikanerna som genom våld försökte få landet att samarbeta. Det kom år 1876 bli Japan som lyckades öppna landet när man tvingade dem att skriva på ett för Korea ofördelaktigt fördrag som även inkluderade självständighet (från Kina). Ett upplopp i Korea tvingade dock kinesiska och japanska trupper att gripa in i landet, där kineserna kidnappade den ledande Taewongun samt började blanda sig i Koreas inrikespolitik. Li Hung-Chang - en ledande kinesisk politiker - försökte från Koreas sida skapa handelsavtal med västliga makter, för att på så vis få Korea självständigt från Japan och Ryssland. Detta lyckades, och år 1882, skrev USA på ett handels- och vänskapsfördrag tätt följda av bland andra Storbritannien, Tyskland och Italien de två närmaste åren. Mycket tack vare den nytillsatta och prokinesiska Minfamiljen i Korea kom Kina att dominera landet och manade det att anta reformer man tidigare genomfört i Kina ända fram till år 1894 då ännu ett uppror i Korea - av den konservativa gruppen Tonghak - kom att få både Kina och Japan att gripa in. Denna gång kom dock Japan att ta kontroll över regeringen, och man förklarade krig mot Kina den första augusti samma år, ett krig där Japan gick ut som segrare med Korea som vasallstat. Med Kina borta ur landet fick Japan nu allt mer makt, och som ett steg i att modernisera det i Meiji-Japansk-stil tilltog man Kabu-reformen där man införde nya rätts- och valutasystem. De japanska ministrarna som nu styr Korea, gör upp en listig plan för att mörda den anti-japanska och i förlängningen pro-ryska Taewonguns svärdotter, Drottning Min. År 1896 och 1898 signerade Japan och Ryssland avtal om halvön, men det var fortfarande mycket friktion länderna emellan och år 1904 bröt kriget ut som Japan år 1905 segrade. Detta ledde till att Japan ensam kunde härska landet, och år 1910 officiellt annektera det och tillsätta japanska guvernörer att styra det. Koreaner förs till Japan som slavar medan japaner flyttar till Korea för att bilda företag där nu japanska blivit förstaspråk. Koreas respons på all denna utländska kontakt var tämligen negativ, inte minst för att man varit isolerade sedan länge och haft lite erfarenhet av diplomati. Fem länder tvingade sig på huvudstaden Seoul nästan samtidigt, och naturliga reaktioner i landet blev konservativa och nationalistiska grupper som "Tonghak", samt ett kaotiskt styre.

Japan

Liksom Korea var Japan till en början av 1800-talet ett väldigt isolerat land, med undantag för kontakten med holländska handelsfartyg i Deshima. Det övriga väst var inte så intresserade av det fjärran landet, till mitten av 1800-talet då amerikanerna fick upp intresset och ville öppna det för handel. Det första försöket kom år 1846 av kommendör Biddle, men misslyckades liksom kommendör Glynn gjorde tre år senare. Stärkta av detta valde man att fortsätta med sin hårda isolationspolitik, men amerikanerna var beslutna att öppna landet för handel. Man tilldelade kommendör Matthew C Perry en fjärdedel av den amerikanska flottan för att förhandla, som i juli 1853 nådde Japan och överlämnade ett brev till kejsaren och lovade att komma tillbaka nästa år för ytterligare förhandlingar. I februari året därpå återvände Perry, och japanerna tvingades att skriva på amerikanernas minimikrav i form av Kanagawa-fördraget, som gav amerikanerna begränsad handel i två hamnar, rätten att placera en amerikansk konsul i Shimoda samt tvingade Korea att börja behandla amerikanska skeppsbrutna i landet väl. Britterna kunde i oktober skriva på ett liknande fördrag, tätt följda av ryssarna året därpå. Amerikanerna var emellertid inte nöjda med sitt fördrag, och konsulen Harris kunde år 1858 förhandla till sig för USA fördelaktiga villkor, vilket öppnade upp för Holland och Frankrike som även de kunde skriva avtal med landet. Beblandandet med utländsk valuta kom att leda till inflation, och ett missnöje med

västerlänningarnas närvaro spreds bland befolkningen. Men det styrande shogunatet kunde inte göra mycket då Japan fortfarande var helt underlägsna väst, och den domän vid namn Choshu valde att ta saken i egna händer då man år 1863 tänkte driva ut barbarerna genom att attackera västerländska skepp i landet, vilket misslyckades och istället fick västerlänningarna betalda skadestånd och ännu mer fördelaktiga handelsrättigheter. Det missnöje som tidigare växt bland befolkningen hade resulterat i några mord på västerlänningar, vilket engelsmännen fick erättningar av shogunatet för, samt att man år 1863 bestraffade Satsumas huvudstad Kagoshima för detta genom att jämna den med marken. Dessa händelser satte tydliga avtryck hos japanarna, och de tidigare rivalerna Choshu och Satsuma kom till insikt att man var tvungna att ändra sin utrikespolitik om man skulle kunna stå emot väst. Det styrande shogunatet kom år 1869 att falla när dessa revolutionärer vann makten och inledandet av den västinspirerade Meiji-perioden kom att inledas. Den nytillsatta regeringen förstod att man inte skulle kunna nå självständighet och styrka genom att negligera västvärlden, utan att man var tvungna att lära från de redan överlägsna med slagorden "Japansk anda, västerländsk kunskap" som kom att dominera hela Meiji-eran. Med lärdom av tidigare misstag och västerländsk teknik kunde man forma ett starkt och modernt Japan, och inspirerade av den brittiska flottan kom man att bygga den imponerande japanska flottan, som i kriget mot Kina åren 1894-1895 lyckades vinna vasallstaten Korea. Engelsmännen imponerades allt mer av Japan, och år 1902 upprättade man på lika villkor den Engelsk-Japanska alliansen. Starka och med självförtroende vann man kriget mot ryssarna, 1904-1905, som grundades på de bådas intresse för Korea som Japan år 1910 officiellt annekterade. Kommendör Perry och övriga västerlänningars påtryckningar mot landet kom att leda till att det helt ändrade taktik från sin tidiga anti-väst- och isolationspolitik till den senare helt västinspirerade. Genom att plagiera väst kunde man nu stå emot samt bli erkända av dem.

Kina

Tillskillnad från Japan där relativt få utländska makter blandat sig i deras politik, kom Kina att utstå ett enormt tryck från väst vid den här tiden, och landet kom att ta en helt annan utveckling än sin granne i öst. Till största del på grund av att det hade en helt annan historisk bakgrund, var ett mycket större land samt led mer av inre revolter och misär. Dock går det inte att förbise de utländska makternas påtryckningar. Den första kom att lägga grunden för "fördragsårhundradet" år 1842.

Den opiumhandel som skedde i landet mellan 1830 och 1840-talet, där engelsmännen importerade opium från Indien till Kina, kom att sluta i Det första opiumkriget. Importen av opium hade en negativ effekt på Kinas ekonomi, samhälle och inte minst på dess befolkning. När man ville stoppa engelsmännen från opiumhandeln, uppstod en konflikt. Opiumkriget kom att vara mellan åren 1839-1842 där engelsmännens kanonbåtar avgjorde, vilket ledde till Nanjingfördraget samma år och förlorandet av Hong Kong samt öppnandet av fem kinesiska hamnar för engelsk handel. Fler länder såg sin chans att utnyttja det svaga Kina, och år 1844 skrev USA och Frankrike avtal med dem, och år 1858 även Ryssland. Alla, givetvis, ofördelaktiga för Kina. Opiumhandeln kom emellertid att fortsätta, och år 1856 bröt Det andra opiumkriget ut. Storbritannien, som nu hade hjälp av fransmännen, kom återigen att segra, vilket gav upphov till Tientsinfördraget år 1858 där ytterligare tio hamnar öppnades för handel med västerlänningarna och byggandet av konsulat i Peking. Oroligheterna slutade inte förns två år senare med Pekingkonventionen och ytterligare handelsrättigheter för västvärlden. Alla dessa avtal kom att leda till ännu högre tryck från väst där man ingrep i såväl Kinas politik och handel som religion. Från västvärldens sida hade nu den första vågen av ockupation i Kina avslutats, främst präglad av Storbritanniens kommersiella imperialism. Den andra vågen, som kom att vara från 1870 och fram till år 1905, utgjordes av de nu industrialiserade makterna Ryssland, Frankrike, Tyskland, Japan och även Storbritannien, där Rysslands ockupation av Ili-territoriet ledde till en officiell annaktering år 1881. Fransmännen, som först gått in i Vietnam men där kineserna sedan dragits

in, försökte svälta ut Peking genom att blockera ristransporterna mellan Shanghai och norra Kina - något som resulterade i ännu ett fördrag i Tientsin och fler hamnar öppna för Frankrikes handel, samt det faktum att Kina tappade sin traditionella relation till Vietnam.

Effekterna av de utländska ockupationerna fick ekonomiska konsekvenser i Kina: De traditionella marknaderna styrde av kineser minskade till förmån för modernare som var beroende av västerlänningar. Den kinesiska ekonomin kom dessutom att bli alltmer beroende av den ständigt fluktuerande internationella marknaden, samt att den ökade importen ledde till en allt sämre bytesbalans. Den andra sidan av myntet var den psykologiska och politiska effekten som västs inflytande hade. Västerlänningarnas ökade privilegier, dåliga beteende samt effekten av en kulturkrock ledde till att man såg ner på kineser som konverterade till kristendomen eller använde västländska uppfinningar. De som tog hjälp av västerlänningar och deras kunskap i byggande av järnväg, fabriker etcetera behandlades med stor misstänksamhet, något som helt kom att utesluta den modernisering man gjort i Japan, och som tack vare detta kunde köra ut kineserna från både Korea och Ryukyuöarna.

Det agg man hyste mot västerlänningar kom att resultera i Boxarupproret mellan åren 1899-1901, där man attackerade utlänningar och kristna. De reformer som följde efter detta kom att lägga grunden till Qingdynastins fall, och den Kinesiska republikens uppgång.

Referenslitteratur

J K Fairbank, E O Reischauer, A M Craig – *East Asia*, 1989.
ISBN: 0-395-45023-3

J K Fairbank, M Goldman - *China, A New History*, 2006.
ISBN: 0-674-01828-1

Fråga 2: Yi-Korea 1392-1910

Politik

Yi Song-gye-regimen bildades år 1392 och kom att vara ända till år 1910, och man inledde tidigt en kontakt med kineserna som kom att kalla den för Choson-dynastin. Den goda kontakten skapades genom koreanernas tributmissioner till Ming-dynastins högsäte tre gånger per år, och man plagierade under tiden hela det kinesiska systemet – allt från politik till religion - till punkt och pricka. Man anpassade snabbt Konfucianismen till Korea, och den fick till och med större genomslag här än i Kina och kom att präglade utbildningen och sedermera ta över Buddhismen. Politiskt sett plagierade man den kinesiska modellen med ett stadsråd, kungligt sekretariat och sex departement. Man utvecklade även två, och sedermera tre, granskningsnämnder: en för att granska kungen, en för att granska ämbetsmännen medan den tredje kom att bli innovativ inom politik och kultur. År 1485 stod den lagbok man grundat på Ming-dynastins reglemente klar, och senare kom landet att på kinesiskt vis delas in i åtta provinser där Seoul utsågs till huvudstad.

Yi Song-gye abdikerade år 1398 och två år senare beträdde hans son T'aejong tronen fram till år 1418 när dennes son, Sejong, tog över och styrde riket fram till och med år 1450. Dessa tre styrde landet väl, men när kung Sejo tillträdde sin post år 1455 kom han att stöta på problem som inte skulle existera i det kinesiska systemet: Yangban. Yangban betyder "de två klasserna" vilket syftar till en militär och civil byråkratisklass, vilka utgjorde Koreas högsta och mest bildade samhällsskikt. Dessa jobbade sig upp i höga poster, fick mark av kungen och behövde bara betala låga skatter. Kung Sejo försökte desperat att göra någonting åt detta, men misslyckades och när kung Songjong som endast är ett barn år 1469 tillträder tronen, uppstår det ett maktvakuum där yangban-klassen kan befästa nämnderna och kritisera kungen och regeringen som tappar makt till fördel för olika falanger som kommer att dominera den resterande delen av dynastin. Mitt i allt detta kaos anfaller japanerna år 1592 under Hideyoshis styre. Till grunden för attacken ligger Koreas motvilja att hjälpa Japan alternativt låta honom använda Korea som en språngbräda i syfte att erövra Kina. Med ca 160 000 man intar man lätt Korea, till stor del på grund av den svaga regimen, och Korea frågar kineserna om hjälp som genast kommer till undsättning norrifrån och trycker bort japanerna. En stor roll spelade dock den koreanske folkhjälten och amiralen Yi Sun-sin som med hjälp av världens första bepansrade skepp, sköldpaddsskeppen, lyckades besegra den japanska flottan. Fredsförhandlingarna var emellertid långvariga, och japanerna ansåg sig själva som segrare när de och Kina bakom ryggen på Korea, beslutade att den sistnämnde skulle bli Japans vasallstat. Japanerna gjorde under Hideyoshis styre ett sista försök att erövra Korea år 1597, men misslyckades, och när den nästkommande japanska kejsaren Tokugawa kom till makten i början av 1600-talet upprättade man fredliga förbindelser med varandra.

Ekonomi

Korea hämtade sig emellertid aldrig från japanernas anfall - korrupktion härjade, yangban-klassens ägor privatiserades mer och föll längre bort från staten, samt att dess skattinkomster blev mindre. När en revolt i landet bröt ut år 1624 banade den väg för nästa folkgruppsattack – den här gången attackerade manchurierna från norr år 1627 och 1636 med ca 100 000 man i syfte att säkra sin flank mot Ming-folket. Manchuriet tvingade även koreanerna att byta allians till dem istället för Ming, när manchurierna senare kom att bilda Qing-dynastin (1644-1911). Dock var koreanernas hjärtan fortfarande Ming-dynastin trogna genom hela resterande Yi-dynastin. Summan av de båda anfällen kom att bli något av en historisk vändpunkt för landet. Man tappade mer av det kinesiska arvet och regeringens konfucianska handlingssätt, och under 1600- och 1700-talet var landet enat och mestadels rådde fred. Befolkningen och handeln ökade, och som en effekt av krigens förvirring minskade till och med klassamhället något. Man började revidera

historiaböcker och encyklopedier som blivit förstörda under krigen, och det såg ut att gå bra för Korea, till 1800-talet gjorde entré. Missväxt började härja, japanerna skövlade landet på naturtillgångar och svälten var ett faktum: Redan år 1784 rapporterades en halv miljon människor ha dött av svält, och man började sakteligen på en nedåtspiral. Skattesystemet var bristfälligt, byråkratin mer korrupt, regeringen mer ineffektiv och olika uppror började att härja, där det största bröt ut i nordväst år 1862 för att sedan smitta stora delar av landet som var väldigt isolerat. Inte minst hade man varit väldigt isolerade ekonomiskt sett, och tidigare hade man till och med sett ner på kommersen enligt konfucianismens synsätt då man mest bedrev byteshandel även fast man hade pengavaluta där man jämfört med både Japan och Kina låg långt efter. År 1876 blev dock ekonomiskt sett ett historiskt år, då Japan tvingar Korea att skriva under ett avtal som säger att man skall bli självständiga (från Kina) och öppna upp sin handel mot Japan, vilket kom att bli en markering för de senares imperealistiska planer på Korea fram till slutet av Yi-dynastin. Endast sex år senare kom Korea även att skriva ett handelsavtal med USA, vilket förstås inte heller var särskilt fördelaktigt för koreanerna, som även kom att sluta avtal med Storbritannien och Tyskland året efter. Koreanerna var emellertid inte särskilt nöjda med den japanska imperialismen som började rota sig i deras land, och ännu fler uppror uppstod där man prisade det gamla Korea, men detta kom inte till att driva ut japanerna. Istället, fyra år senare, bryter det krig mellan Japan och Kina (1894-1895) som så länge pyrt under ytan. Resultatet med Japan som segrare ledde till ett ännu mer Japan-inspirerat Korea, där man i princip gjorde Korea till ett Meiji-Japan genom den så kallade Kabo-reformen som syftade till att modernisera landet med bland annat nya rätts- och valutasystem. Men Japanernas tankar på expansion var inte slut än, och man hamnade i konflikt med Ryssland som snickrade på den Transibiriska järnvägen genom Manchuriet och Kina, och kriget var ett faktum. Japan går ut som segrare och kan köra ut de sista ryska trupperna som hållit till i Korea. År 1910 är det sista året för Yi-dynastin, då man avsätter den koreanske kungen och tillsätter en japansk guvernör. Japan har nu officiellt annekterat Korea.

Kulturella och sociala förhållanden

Som tidigare nämnt kom yangban-klassen att dominera regeringen och bilda det övre klasskiktet. Under yangban-klassen stod de som kallades chungin – mellanklassfolket. Dessa, som även de ärvde sin klasstillhörighet, jobbade också ofta inom regeringen, men de kunde aldrig stiga till de poster som dominerades av yangban. De flesta var dock av den näst lägsta klassen, yangmin, vilka ofta var livegna bönder som gav staten dess skatteinkomster, följda av den lägsta klassen, ch'onmin. Ch'onmin-klassen utgjordes bland annat av slavar, skådespelare och slaktare. Den sistnämnda kategorien eftersom Buddhismen ansåg dem utföra ett "smutsigt" jobb. Den stora klassgrytan kom dock att röras om under Yi-dynastin, och under århundraden blev yangban-klassen allt större, och nu kunde till och med de som var chungin hävda yangban-klass. Skillnaden mellan yangmin och ch'onmin blev också allt diffusare, då man under de krigshärjade åren anställde slavar som soldater, där det fanns ungefär 350 000 slavar år 1484 och endast ca 27 000 i mitten på 1700-talet.

Även fast man plagierat hela det kinesiska systemet, var det fortfarande stora skillnader mellan landen på andra plan. Man bodde i hus med väggar av lera, samt sov och satt på golven medan kineserna använde stolar och sängar. Koreanska mat- och klädesvanor skillde sig också markant från sina grannars, och något av den stora anledningen till att man aldrig insöp de sociala och kulturella sidorna av Kina genom konfucianismen må ha varit för att Korea var ett så pass litet land. Man skilde sig även språkmässigt åt, även fast man i formella dokument och inträdesprov använde kinesiska. Kung Sejong genomförde dock år 1443 en enorm språkreform, när man utvecklade ett skriftspråk baserat på den kinesiska fonetiken, som fick namnet Han'gul. Språket, som är väldigt logiskt, användes dock mest för att skriva av kinesiska texter och egen poesi. Det

fick även genomslag hos de obildade, medan de lärda föraktade det och fortsatte använda kinesiska. När man började separera från Kina under Yi-dynastins senare hälft, kom dock Han'gul att få större genomslag, liksom inom konsten som tidigare hade dominerats av konfucianska motiv målade av yangban-klassen. Målare ur chungin som tidigare endast målat porträtt började nu ta för sig mer och skapade något av en egen koreansk konstgenre.

Utbildning, vetenskap och religion

En stor anledning till att konfucianismen fick sådant fäste i Korea, var på grund av det examinationssystem som tillät de intellektuella att klättra uppåt. Det var, liksom det i Kina, byggt på ett antal olika inträdesprov där de mest lämpade fick de bästa posterna i samhället. Proven bestod av konfucianska klassiker och kinesisk litteratur - allt givetvis på kinesiska - och gick man riktigt långt kunde man exempelvis inom litteratur erhålla den eftertraktade "Chinsaexamen". Andra professioner hade också sina inträdesprov, bland annat separerade man på militär och civil som utgjorde de två yangban-klasserna, där den sistnämnda innefattade skolor inom medicin, språk och juridik. Även fast den militära skolan var mer öppen, syftade de båda till yangban-klassen, och det lärda och i början väldigt framgångsrika toppskiktet bestod således av personer med både arv och intellekt på sin sida.

Präglad av den här tidens intellektuella och skolade anda, kom den första större uppfinningen under dynastin att vara tryck av flyttbar typ som tillverkades i stor skala, och man kom även att göra framsteg inom matematik och astronomi. Bland annat uppfann man en regnmätare år 1442. Under den senare delen av Yi-dynastin började man komma i kontakt med kunskap från väst, bland annat stötte man på lärda jesuiterna i Peking under 1600-talet när man gjorde sina tributresor. Dessa förmedlade den vetenskap man hade i väst, men gav även koreanerna kunskap om katolicism som under 1800-talet kom att gå under namnet "Sohak" - "Västliga studier". När regeringen fick reda på att denna religion gick stick i stäv med Konfucianismen, som tidigare mer eller mindre hade utmanövrerat Buddhismen, bannlyste de den år 1785. Kristendomen fortsatte dock att spridas på landsbygden av kinesiska och franska missionärer, men fick aldrig något riktigt stort fäste. Istället fortsatte man att importera västlig vetenskap från jesuiterna i Peking och kinesiska böcker, och dessa gav sedan upphov till en stor intellektuell rörelse som kom att kallas "Sirhak" - "Praktiska studier" som intresserade sig för just västlig vetenskap. Man ville reformera och modernisera landet genom praktisk handling och vände ryggen till den ortodoxa och formella konfucianismen. Dessa och framförallt den senare skapade motpolen till "Sohak", nämligen "Tonghak" - "Östliga studier", som kom att göra Korea mer nationellt medvetet under slutet av dynastin, där den senare var en motpol till "Sohak" och istället en egenkomponerad religion som baserades på total jämnlighet. Den nationella medvetenheten kom att avspeglas i den tidigare nämnda konsten och användandet av Han'gul, samt upproren mot den japanska imperialismen.

Referenslitteratur

J K Fairbank, E O Reischauer, A M Craig – *East Asia*, 1989.
ISBN: 0-395-45023-3

K Pratt – *Everlasting Flower, A History of Korea*, 2006.
ISBN: 1 86189 273 X

Fråga 3B: Meiji-Japan 1868-1912

År 1868 inledde kejsare Mutsuhito Meiji-perioden genom att tillträda tronen endast femton år gammal. Han kom dock bara att fungera som en marionettdocka där den ny tillsatta regeringen bestående av sju unga män styrde i bakgrunden, alla med ambitionen att tjäna till landets bästa. Man ville modernisera Japan, balansera den tidigare negativa handelsbalansen samt visa väst att man var några att räkna med, och regeringens första bevis för detta var skrivandet av "Charter Oath" där man sökte lugna befolkningen som tidigare sett en period präglad av statskupper. Bland annat lovade man att upplösa klasssystemet, upphöra med gammal missgynnande praxis samt söka kunskap för att stärka landet i hela världen. Man valde att lära sig från sina gamla misstag, och istället för att negligera omvärlden tog man lärdom från väst som låg långt före - något som Japan kunde utnyttja som en fördel. Man sammanfattade sitt koncept med slagorden "Japansk anda, västerländsk kunskap".

De första fem åren under Meijirestaurationen införde regeringen flera ekonomiska reformer, exempelvis införandet av en central valuta med yen, modernt banksystem och skattesystem, vilka Ito och Okuma - två av de sju centralgestalterna i regeringen - hade studerat i USA. Dessa reformer kom att lägga en ekonomisk grogrund för den japanska ekonomin, där bland annat jordbruket tack vare skattereformen som syftade till att beskatta jorden och produktionen, uppmuntrade bönderna att dubbla sin produktion inom loppet av tjugofem år. Den traditionella ekonomin kunde dock inte bära hela Japans modernisering, utan man var tvungna att börja industrialisera. Ett första steg i industrialiseringen var att skapa ett industriministerium år 1870 som uppmuntrade den privata tillverkningsproduktionen genom bidrag, teknisk hjälp och enkla lån. Mycket av produktionen gick dock snabbt i konkurs, och regeringen tvingades nu själva att involvera sig i industri och malmdrift, där man tog hjälp av västerlänningar och deras tekniska kunskaper. Samtidigt kom regeringen kom att intressera sig för strategisk industrialisering, där man lärde sig att smälta järn och navigera och således kunde bygga en stark flotta, och sedermera även järnväg och infrastruktur som kom att bli extremt lukrativa. Några år senare kunde man även bygga såväl cement- som glasfabriker i den nu belägna huvudstaden Tokyo där man centraliserat makten. Dock var det textilindustrin som kom att spela den viktigaste rollen där den ekonomiska lönsamheten främst låg i silkesförädlingen. Den var lätt och billig att mekanisera och kom snabbt att domineras av den privata sektorn som konkurrerade ut övriga Asien, och år 1880 utgjorde den hela 43% av Japans export som nu kom att räta upp sin tidigare negativa handelsbalans.

Statens egna industrier kom dock att präglas av en mörk period nu, där det med hjälp av amerikanerna framgångsrikt industrialiserade Hokkaido utgjorde en stor kostnad, liksom avvecklingen av den gamla regeringen. Droppen som fick bägaren att rinna över var det av missnöjda samurajer år 1877 ledda upproret, som nu även förbjöds att bära svärd. En ekonomisk kris var oundviklig där inflation dubblade priserna på ris mellan åren 1877-1880, och det tidigare effektiva skattesystemet minskade i värde. Den dåvarande finansministern Matsukata löste inflationsproblemet genom att dra tillbaka en stor del av de tryckta papperspengarna och således skapa deflation. Det andra steget i saneringen var att sälja de statliga industrierna utan strategiskt värde för billiga peningssummor, eftersom den privata marknaden också var ekonomiskt svag. Köparna var väl utvalda affärsmän med nära kontakt till regeringen, och man visste att dessa skulle förvalta företagen väl och i landets intresse. Dessa kom även att bli väldigt framgångsrika - inte minst för Japans ekonomi - mycket tack vare det låga inköpspriset, och kom att bilda landets stora företagskoncerner - zaibatsu. Det andra största zaibatsu på den här tiden var det idag kända Mitsubishi vilka började utvecklingen av kommersiell sjöfart, som liksom de flesta av den här tidens stora företag präglades de av den kartellbildning staten gett upphov till.

Dock var det inte bara de privata företagen som gynnades av utsäljningen, utan även staten själv. Man införde nya skattereformer och det av USA inspirerade banksystemet byttes mot ett europeiskt när den japanska centralbanken bildades år 1882. Japans verkliga industrialisering hade nu tagit fart, och bomullsindustrin som tidigare varit i skuggan av silkesförädlingen såg nu sitt ljus: mellan åren 1887-1892 tiodubblades dess produktion, och 1897 jobbade 63% av alla landets fabriksarbetare inom den. Fler hade nu råd att investera, och företag inom så vitt skilda områden som gruvdrift, gas och elektricitet skapades. Järnvägen fick nu också sitt riktiga genombrott där man år 1883 hade 386 km järnväg, och elva år senare 3380 km i landet. Det mesta av all denna framgång vilade på den kunskap man skaffat sig från väst, antingen genom att skicka studenter utomlands för att studera som sedan kom tillbaka med västerländska kunskaper, eller genom att tillkalla sig utländska experter inom de olika områdena. Den senare metoden var dock en dyr investering i det långa loppet, förvisso ingen dålig sådan, men man ville snabbt byta ut dem mot japanska lärlingar som skolats av experterna. Man insåg att för att kunna utveckla ett modernt samhälle var man även tvungna att tillskansa sig kunskap på nationell nivå. Detta gjorde man genom att år 1871 skapa ett utbildningsministerium som hade till uppgift att utveckla det japanska skolväsendet, där man förstas efterapade väst. Till en början utvecklade man systemet enligt franska linjer, för att sedan gå över till amerikanska. Den stora skillnaden mot många skolor i väst var att utbildningen stod öppen för alla som hade ambitioner att anta den, och detta kom sedan att forma den breda bildade skaran som sedan utgjorde regeringen. Tokyo Universitet kom att bli det ledande träningscentrumet för blivande ämbetsmän. Ett annat steg i modernisering enligt västerländsk modell, var det politiska inflytandet. Man visste att man aldrig skulle vinna västs respekt eller få några fördelaktiga handelsavtal om man inte utvecklade en mer västlig typ av politik. En av åtgärderna blev att sända ut en mission till Europa, som hade till uppgift att studera de olika systemen man använde för att sedan ta med sig det bästa hem. Att anpassa västerländskt tänkande till Japan var dock svårare än att inhämta västerländsk kunskap, och den japanska modellen blev ett till ytan demokratiskt system med en ny konstitution och ett parlament. Dock var det fortfarande samma gamla oligarki som styrde i bakgrunden, dock bakom en mer obskur ridå där kejsaren fortfarande spelade en symbolisk roll.

Kanske något av de sista stegen i den japanska moderniseringen och tillkännagivandet som en ekonomiskt stark stat att räkna med, var de territoriella landvinningarna man först gjorde genom att gå ut som segrare ur det Sino-Japanska kriget, och sedan kriget mot Ryssland. I det första kriget, som varade mellan åren 1894-1895, var kineserna tvungna att avstå från Taiwan, Pescadorerna, delar av södra Manchuriet och Korea som en vasallstat vilka alla flitigt skövlades på naturtillgångar som nyttjades i den japanska industrin, som även kom att omfatta nya grenar som produktion av kemiska gödningsmedel. Kina var även tvungna att betala stora summor i skadestånd samt skriva under ett handelsavtal som garanterade Japan samma privilegier som väst att nyttja landet. Västmakterna imponerades av att det lilla Japan slagit det till ytan och befolkningen överlägsna Kina, och framförallt engelsmännen kom att byta till en allt mer pro-japansk attityd, där Japan äntligen kunde bilda en pakt med västerlänningar på lika villkor: den anglo-japanska alliansen. Det som emellertid ledde till Japans fullvärdiga status som en världsmakt var segern i det Ryska kriget mellan åren 1904-1905, där de bådas imperialistiska planer på att överta Korea och Manchuriet krockade. Ryssland fick avstå halvön Sachalin och vissa rättigheter till Manchuriets järnvägar, och ensamma kvar i Korea kunde man officiellt annektera landet år 1910 - alla stora vinningar av såväl ekonomiskt som psykologiskt värde.

Den första unga och målmedvetna regeringen kom att dra upp riktlinjerna för Meiji-eran när man tidigt ställde in siktet på att bygga en nation stark nog att matcha väst. Man lyckades genom att kombinera lärdomen av egna misstag med västs kunskaper. Genom att ligga i bakvattnet slapp man invasioner och kunde samtidigt dra fördelen av att ha facit från vad som fungerade i väst.

Per Bäck, ASK
2007-11-25

Referenslitteratur

J K Fairbank, E O Reischauer, A M Craig – *East Asia*, 1989.
ISBN: 0-395-45023-3

K G Henshall – *A History of Japan*, 1999.
ISBN: 0-312-21986-5

R H P Mason, J G Caiger – *A History of Japan*, 1997.
ISBN: 0-8048-2097-X